

n. pr. da je nek župnik letos na Kranjskem bil v deželni zbor izvoljen, ker je žene naščuval proti možem, ki so potem prisiljeni župniku dali svoje glasove. Med kranjskimi poslanci ni najti niti edinega župnika. Sploh pameten človek se z ostudom obrne proč od take nesramnosti in strauka, ki se poslužuje takih sredstev, zasluži popolno zaničevanje. Kdor se nje dotakne, se ognjusi. To so menda čutili tudi celjski prebivalci, kar z veseljem tukaj priznavamo, ker se napovedanega shoda 31. okt. niso hotli skoro nič udeležiti. Le neizogibljivi Nekermann je prišel in kakih 30 njegovih pristašev, da bi najprej poročal o svojem delovanju v deželnem zboru. Osupnjen je začel: „klein ist zwar die Versammlung, doch hält mich dieses nicht ab . . . t. j. malo vas je prišlo, toda govoril bodem vendarle. . . Eden pričujočih mu je pa djal: die Leute wollen lieber Thaten, als leere Worte, t. j. ljudje ne marajo za prazne besede, zahtevajo djanja. . . Ker se 31. okt. ni nič sklenolo, sklicali so celjski ustavaki nov zbor 10. nov. ki se je pa veliko slabše obnesel; še toliko ndov ustavovernega društva se ni zbralo, kakor zadnjič. Predsednik, gimnazijalni profesor Marek — no, ta pač nosi zvonec, ne? — spregovori kislega obraza strašno besedo: so also, nicht einmal die beschlussfähige Anzahl der Mitglieder hat sich versammelt. Traurig, sehr traurig“ t. j. še niti toliko društvenikov se ni zbralo, da bi se veljavno sklepati zamoglo; to je žalostno. . . Mi pa rečemo: to je veselo, to je dobro znamenje, da so tudi pametnejši mestjani ustavoverskega itd. trša siti in se praznih liberalnih besed ali „fraz“ navetili. Treba je le, da to tudi pri bodočih volitvah pokažejo in izvolijo može za poslance, kateri so vneti za vsestransko pravičnost, za djansko enakopravnost vseh narodov in torej za pravi mir in spravo med njimi! Slovenci bodemo gotovo samo take izvolili, ne bodemo se dali motiti od nobenih nemškutarških ali ustavverskih, liberalnih kričačev, najmenje pa od tistih, ki se za „Cillier-Zeitung“ skrivljejo in po njej v nas klepečejo!

Šolsko prašanje pa avstrijski katoličani.

III. Druga vrsta brezverskih šol je ta, ki pridrži še verski poduk, šole pa odtegne cerkvenemu vodstvu in nadzorstvu. Najbolj silovito je ta sistem izpeljan po radikalnih kantoni na Švicarskem in na Pruskem; v teh deželah je boj zoper krščansko omiko glavni nalog za državo, in vest jih ne peče, ko v ta smoter žrtvujejo pravico in prostost, ki jo v sramoto našemu veku z nogami teptajo. Šola je tam postala takošna, da tudi za podučevanje v verouku skrbi država. To nam kaže beseda, ki jo je govoril pruski minister za uk, ki se glasi: „Ako je v ljudski šoli poduk v veri obligaten (zapovedan), potem ga vreja država in v državnem imenu se podučuje. Tudi najviša sodnija je to spoznala, ko je izrekla, da podučevanje

v veri izvira iz državnega učilništva in da se duhoven, ki samooblastno t. j. brez državnega poklica (mandata) v veri podučuje, stori krivega, da si je prisvojil državno službo“. To je vendar rezek izraz misli: Nič več ne veljajo Zveličarjeve besede, ki jih je apostolom rekel: „Pojte in učite vse narode“, marveč državna oblast bo vse ljudi učila, kar ji bode všeč in je tudi v resnici tako zvane staro-katoliške t. j. najnovejše krivoverce poklicala za verske učnike katoliškim otrokom.

V bolj krotki obliki vidimo tako brezversko šolo pred svojimi očmi; v tej obliki namreč, da so po postavi verouk in verske vaje stvar, za katero skrbi verska zadruga in njeni predstojniki; le pri drugem podučevanju Cerkev nima nič opraviti in nima pravice se vanj vtikati, to ima le država. Vidimo tukaj pred sabo šolo, ki je na zunanje še katoliška, ali vsaj bi imela biti, a vendar ni katoliška, ali vsaj po vredbi nji odkazani ni več taka. Razložek med njo in katoliško šolo je duhovit pisatelj prav točno pokazal tako-le: „Otroci imajo v dveh, k večem v štirih urah na teden vero, — za poduk, pa v 28. ali 26. urah nasprotnost v veri — za zrak in življenje. Poprej je bilo živo krščanstvo po šolah, viselo je na stenah, napolnovalo prostor, šolska soba je bila cerkev drugega reda, svetišče malim. Sedaj pa je soba, v kateri slišimo podučevati v marsikakih rečeh, med drugim se pa podučuje nekoliko v veri. Cerkev je dobila še kotiček notri. Otroci se nauče toliko krščanstva, da o njem sodijo, ali če druge slišijo, da razumó sodbo, in da potem izstopivši iz šole poleg druge modrosti, ki se jim je v glavo ubijala, tudi znajo krščanstvo zaničevati. Župnik je sè svojima dvema urama postal ptujec v šoli, večkrat gost, s katerim se malenkostno ravna, vsiljenec, ki ne more prenoviti šolskega duha, da, še slabega šolskega duha ne more panati“. Tukaj vidite, gospóda moja, nasprotje brezverske šole s katoliško šolo. Katoliška šola, del katoliškega življenja, zmožna, da v sodelavnosti z družino vzbudi in ohrani pri otrocih katoliško mišljenje; brezverska šola, posluševališče, ki se pa bode spreverglo v šolo dvomljivosti (skepticizma), dvomljivost pa pelje k sovraštvu do svete Cerkve.

Kako pa so vendar prišli do tega, da se za take šole tako goreče poganjajo? Kaj je pravi nagib tem, ki se zato prizadevajo, kaj je smoter, kateri hočejo doseči? To nam prav pomealjivo odkriva pogovor, kateri so naznanili prav zanesljivi tiskani spisi. Tukaj menim namreč pogovor, ki ga je imel katoliški poslanec na Badenskem s znanim profesorjem Bluntschli-jem, ki je na visoki stopinji pri freimaurerjih na Badenskem in v zedinjeni Nemčiji. Konservativni deželni poslanec je kazal učenemu profesorju na razkristijanjenje mladine, ki se narašča in profesor mu je odgovoril: „L. 1848. smo hotli svoj smoter, brezbožno (ateistično) republiko, doseči z bojem na ulici; a reakcija (konservativci) je bila še preveč močna.

Sedaj smo se pa odločili za pot, ki je sicer bolj počasna a bolj gotova, namreč za razkristijanjenje mladine s pomočjo šole. Prestrašen ga zavrne konservativni poslanec: Mari ne pomislite, da spridite cel rod? Mrzlo in mirno mu odgovori Bluntschli: „Kaj je v teku zgodovine jeden rod“. Gospôda moja! tako govore možje, ki mislijo, da more bogatajni smoter, za kateri se poganjajo, posvetiti hudobna sredstva, katerih se poslužujejo v ta namen, in uprav tako se je drugi freimaurerski glas, prizadevaje se za isti smoter, oglasil s temi suhoparnimi besedami: „Naš smoter ni le samo, da uničimo politiko katoličanstva, marveč da tudi razrušimo njegove verske stavke, ki so človeštvu toliko nevarni; kajti podučevanje v katekizmu je največa zapreka, da se dušne zmognosti pri človeku ne razvijó“. (Dalje prih.)

Gospodarske stvari.

O zavarovanju proti ognju.

(Svojim krajanom na razmišljevanje spisal Jožef Žitek, profesor v Ptujju.)

I. Dne 17. avgusta 1873, tedaj že pred 5 leti, sklenol je okrajni zastop gornje-radgonski: osnovati zavarovalno društvo proti ognju, omejeno na domači okraj. Letni prineski bili bi pri tem, reklo se je, mnogo manjši, nego indi, ker društvo bi ne gledalo na kak dobiček, ampak edino le na med-sobno pomoč v nesreči in zato bi se zavarovanim v okraju prihranilo vsako leto na tisoče goldinarjev, ki se zdaj v Gradec, Trst, Beč in drugam pošiljajo. V pravilih tiskanih lani v Gradcu — ne vem na čigave, no, brž ko ne na okrajne troške — se bere, da je bil predlog od mnogih strani podpiran, enoglasno sprejet, in da ljudstvo kaj takega že prej težko očakuje. Ali pri vsej navdušenosti je itak že polnih 5 let preteklo, odkar je okrajni zastop temu vso svojo podporo obečal, no to čudno društvo se le nikako poroditi nemore. Kaj je temu vzrok, se prav ne vé. Bodisi kaj goder, ali to se očitno vidi: voz, na katerem se je gornje-radgonski okraj imel v strmi navzdol peljati, zavrli se je še za časa, orehovski „pauernferajn“ pa ga zdaj opet odvreti namerava, in da bi še bolj veselo teklo, mu je potače že namazal. Orehovčani, ki so osnovanje zavarovalnega društva zdaj v roke vzeli, ali prav za prav oni, kateri njim za hrbtom čepijo, obečavajo vam, dragi rojaki, sloopja vaša cenejšje proti ognju zavarovati, kakor ste njih do zdaj zavarovana imeli. Pravijo, da že samo gračkej zavarovalnici mnogo tisoč na leto več plačujete, kakor je potrebno; da bi si z temi denarji, ki jih zastonj v Gradec pošiljate, doma lahko napravili lastno zavarovalnico; te peneze, ki jih raznim žavarovalnim društvom razpošiljate, dajte, pravijo Orehovčani, rajši nam v roke, in mi bomo vam v vsakej sili hitreje, zdatneje in bolj

vestno pomagali, kakor one tuje zavarovalnice, pri katerih mora pogorelec dolgo na svoje denarje čakati, različne komisarje drago plačevati, in ti še mu vselej Bog vé kaj vse „doltergajo“; mi pa bi, kedar bi komu kaj zgorelo, vso škodo hitro in popolnoma poravnali in zatoraj, ker bi mi to vse brez plačila delali, bi si z vremenom tudi še lastno hranilnico napravili, iz ktere bi kmet, kedar bi v nadloge prišel, vsaki čas brez vseh troškov in za nizke procente lahko zdatno pomoč dobil. Pri gračkej zavarovalnici odrajtujete po goldinarju in še več od stotine, pri nas pa bi se kam manje plačevalo. Pri onem zavarovalnem društvu, ki ga naš orehovski „pauernferajn“ snova, bi se namreč po §. 10 pravil sledeča plačila donášala. Pervič: plačilo za sprejem v društvo po 30 kr. od stotine zavarovane vrednosti. Ta denar obrnoli bi mi za matico ali zavarovalno glavnico. (Reservefond.) Drugič: letni doneski razdeljeni bodo pri nas na štiri vrste in sicer po 15, 30, 40, 50 kr. od sto gold. zavarovane vrednosti, in kedar nam zavarovalna glavnica na 50.000 gold. naraste, ne bo vam trebalo celo nič več plačevati, ampak poškodovanjanj povračala se bodo po našem §. 10 z obrestmi te glavnice in še le onda, če bi teh ne bilo zadosti, bi se od društvenikov zopet kak krajcar zahteval. Tako in temu podobno se vam v Orehovcih poje.

Poglednimo pa si to pesem zdaj malo bolj na tenko in pri drugej luči. §. 5 onih pravil pravi: društvo začne svoje delovanje, kedar se oglasi k pristopu najmanje 300.000 gold. zavarovalne vrednosti dosegejo. Pri vsem tem, ko se je orehovsko blago že od hiše do hiše na prodaj nosilo, znaša k pristopu oglašana vrednost še le komaj 260.000 gold. Tako se je reklo dne 9. septembra pri „pauernferajnskem“ zboru v Orehovcih. Treba še tedaj najmanje 40.000 gold., drugače se ne sme ne početi. Ali postavimo, zavarovana vrednost zadela bi 500.000 gold. in poglejmo kako bi onda račun tekel. Plačilo za sprejem v društvo, to je 30 kr. od sto goldinarjev znašalo bi 1500 goldinarjev. Recimo dalje, vsi priložniki plačevali bi, ne po 15, 30, 40, ampak največji za četrto njihovo najdražjejo vrsto postavljeni donesek, to je 50 kr. od sto goldinarjev. Po tem takem bi se opet nabralo 2500 goldinarjev. Pri 500.000 gld. zavarovane vrednosti skupilo bi se tedaj vsega vkup prvo leto 4000 gold. dalje pa vsako leto le samo 2500 gold. in to še le takrat, če bi, kakor smo tukaj predpostavili, vsaki 50 kr. od stotine platil. Ko bi se za 20 let nikaka nesreča ne zgodilo, narastel bi ta kapital z vsemi obrestmi vred na 102.000 gld. in že za deset let na 37.600 gold. Tudi že precej lep denar, zlasti če bi se lesketal v kaki orehovski kasi. Še Negovi nebi preveč sramote delal. Poglejmo pa naproti temu tudi, kako bi se godilo „pauernferajnskemu“ podvzetju, če mu sreča nebi deset ati dvajset let tak prijazna biti htela in kako bi se račun pokazal, ko bi društvo vsled požarov